

AİLE POLİTİKALARINDA ÇİFTE HEDEF PARADOKSU: TÜRKİYE’DE KADIN İSTİHDAMI VE DOĞURGANLIK İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR ANALİZ (2020-2024)

Şükrü TÜRKÖZ*

Öz

Bu çalışma, Türkiye’de aile yapısının geçirdiği dönüşümü, özellikle kadın istihdamı ve doğurganlık oranları arasındaki ilişki ekseninde ele almaktadır. Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren devletin izlediği aile ve nüfus politikaları Türkiye’de ailenin siyasal bir nesne olarak görülmesine yol açmıştır. Bu çerçevede siyasal iktidarlar aile kurumuna daima önem vermişler, dönemsel olarak kimi zaman anti-natalist kimi zaman da pro-natalist politikalar izlemişlerdir. Çalışmada özel olarak son yıllarda aile politikaları bağlamında kadınların iş gücüne katılımını teşvik eden düzenlemeler ile doğurganlık oranlarını artırmaya dönük politikaların eşzamanlı yürütülmesinin yarattığı yapısal gerilim, ulusal ve uluslararası literatür ışığında tartışılmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine dayalı olarak 81 il düzeyinde son beş yılın (2020-2024) verilerini kapsayan kadın istihdam oranları ve toplam doğurganlık hızları kullanılarak bir korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda, kadın istihdam oranları ile doğurganlık hızları arasında güçlü ve negatif

* Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Zübeyde Hanım Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, sukruturkoz@gmail.com, Niğde/Türkiye.

yönlü bir ilişki olduğu ($r = -0,763$; $p < 0,01$) ortaya konulmuştur. Bulgular, Türkiye’de kadın istihdamını artırmaya yönelik politikaların, eşzamanlı olarak yürütülen doğurganlığı teşvik edici uygulamalarla çeliştiğini göstermektedir. Çalışmanın temel argümanına göre, mevcut sosyoekonomik yapı içerisinde kadının iş gücüne katılımının oranlarının artması toplam doğurganlık hızı üzerinde sınırlayıcı bir etki yaratmakta ve bu iki hedefin eşzamanlı olarak yürütülmeye çalışılması aileyi korumaya yönelik politikalarda çözülmesi güç bir paradoks oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aile Politikaları, Kadın İstihdamı, Doğurganlık

THE DUAL-GOAL PARADOX IN FAMILY POLICIES: AN ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN WOMEN’S EMPLOYMENT AND FERTILITY IN TÜRKİYE (2020-2024)

Abstract

This study analyzes the transformation of family structure in Türkiye by examining the relationship between women’s employment and fertility rates. Since the foundation of the Republic, the state has treated the family as a political object in Türkiye, alternately applying antinatalist and pronatalist population policies. In recent years, political discourse has simultaneously emphasized increasing women’s participation in the labor market and boosting fertility, creating a structural tension between these two goals. The study investigates this contradiction through a correlation analysis based on Turkish Statistical Institute (TUIK) data from 81 provinces for the years 2020-2024. The results reveal a strong and negative relationship ($r = -0,763$; $p < 0,01$) between women’s employment rates and total fertility rates. These findings suggest that policies encouraging women’s employment conflict with pronatalist population strategies. The study argues that, within Türkiye’s current socioeconomic structure, women’s increasing labor force participation tends to limit fertility rates, and that pursuing both higher employment and fertility simultaneously creates a policy paradox that challenges the coherence of the state’s family-oriented social agenda.

Keywords: Family Policies, Women’s Employment, Fertility

1. GİRİŞ

Türkiye’de aile yapısı, ülkede meydana gelen toplumsal dönüşümlerin en güçlü yansımalarından biri olarak dikkat çekmiş; modernleşme, kentleşme, sanayileşme ve küreselleşme dinamiklerinin etkisiyle geleneksel kalıplar yerini daha esnek ve çekirdek odaklı aile formlarına bırakmıştır (Sadıkoğlu, 2021; Koçak & Evran, 2024). Bu süreçte kadınların iş gücüne katılımındaki artış, aile kurumunu biçimlendiren temel unsurlardan biri olarak öne çıkarken; doğurganlık, evlenme ve boşanma gibi demografik göstergeler de bu dönüşümün somut yansımaları olarak değerlendirilmiştir (Bayer, 2013; Koç, 2022; Engin vd., 2020). Geleneksel geniş aile modelinin çözülerek çekirdek aile yapısının yaygınlık kazanması, akraba evliliklerinin azalması ve tek ebeveynli veya yalnız bireylerden oluşan hanelerin sayısındaki artış, Türkiye’nin demografik yapısındaki değişimi ve dönüşümü açıkça göstermektedir (Çiftçi, 2023; Can, 2023). Bu dönüşümde, kadının aile içindeki ve toplumsal alandaki konumuna ilişkin politikaların belirleyici rolü bulunmaktadır. Türkiye’de devlet, tarihsel süreçte aileyi korumaya ya da yeniden şekillendirmeye dönük çeşitli müdahalelerde bulunmuş; pronatalist (doğum yanlısı) ve anti-natalist (doğum karşıtı) yönelimler arasında dalgalanan nüfus politikalarıyla aile kurumunu biçimlendirmeye çalışmıştır (Erdal, 2014; Beyaz, 2024).

Son yıllarda da Türkiye’de ailenin korunmasına yönelik politikalar bağlamında dikkat çekici gelişmeler yaşanmaktadır. 2002 yılından itibaren siyasi iktidara tek başına sahip olan Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) hükümetleri döneminde kadının çalışma hayatına katılımının artırılması yönünde çeşitli yasal ve yapısal düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Bu bağlamda uygulanan pozitif ayrımcılık politikaları, geleneksel ataerkil toplumsal yapının kısmen dönüşmesine ve kadınların iş gücüne katılım oranlarında kayda değer bir artış yaşanmasına neden

olmuştur. Bu bağlamda Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2024 yılı sonu verilerine göre, kadınların iş gücüne katılım oranı 2000’li yılların başında %20’lerdeyken süreç içerisinde kademeli olarak %30’ların üzerine çıkmıştır (TÜİK, 2025a). Ancak bu artış, Türkiye’nin hâlen Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (OECD) ülkeleri arasında kadın istihdamı açısından en alt sırada yer almasına engel olamamıştır (OECD, 2023).

Söz konusu gelişmelere paralel olarak, Türkiye’de nüfus artış hızının son yıllarda durağanlaşması, hükümetin demografik yapıya ilişkin politikalarında yeni yönelimlere neden olmuş ve bu bağlamda siyasal iktidar tarafından sıklıkla vurgulanan “en az üç çocuk” söylemi, aile politikalarının merkezine yerleştirilmiştir (Kaya & Yalçinkaya, 2014: 165). Bu yaklaşım, Türkiye’nin uzun vadeli demografik projeksiyonları dikkate alınarak, komşu ülkeler başta olmak üzere Ortadoğu gölgesinde yaşanan savaşlar, iç karışıklıklar ve kitlesel göçler gibi jeopolitik kaygılarla desteklenmektedir (Kayılı, 2014). Ancak burada dikkat çekici olan, kadının iş gücüne katılımını teşvik eden politikalarla, doğurganlığı artırmaya yönelik söylem ve uygulamaların eş zamanlı olarak yürütülmesidir. Bilimsel araştırmalara dayalı uluslararası literatür ve demografik istatistikler, kadınların iş yaşamına aktif biçimde katıldığı ülkelerde doğurganlık oranlarının genel olarak düşük seyrettiğini ortaya koymaktadır (Hackett & Marquez-Padilla, 2019; Chani vd., 2024; Emara, 2016; Brewster & Rindfuss, 2000). Türkiye özelinde yapılan bölgesel analizler de bu durumu teyit etmektedir (Kutlar vd., 2012; Üçler & Kızılkaya, 2014; Karaca & Çımat, 2022; Öztürk & Berber, 2024).

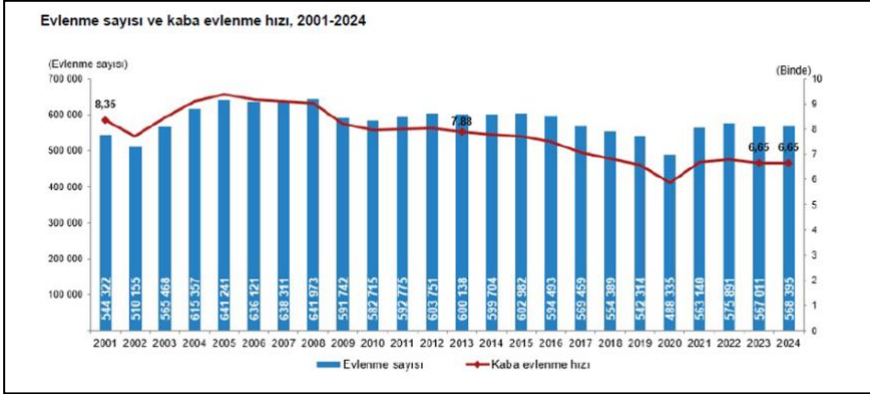
Bu çalışma, Türkiye’de 2025 yılının Cumhurbaşkanlığı tarafından “Aile Yılı” olarak ilan edilmesi (Bk. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı [ASHB], 2024) vesilesiyle hükümetlerin aile merkezli politikalarını “kadın istihdamı ve doğurganlık oranları ilişkisini” merkeze alarak incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede özellikle nüfusun azalma eğilimine girdiği bir demografik dönüşüm sürecinde, siyasal

iktidarların hem kadının istihdama katılımını destekleyen hem de doğurganlık oranlarını artırmayı hedefleyen politikalarını eşzamanlı biçimde uygulamaya çalışması analiz edilmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, Türkiye’de kadın istihdamı ile doğurganlık oranları arasındaki ilişkinin ampirik düzeyde incelenmesidir. Çalışmada literatür taraması, resmî istatistik verileri ve 81 il bazında yapılan korelasyon analizi bir arada kullanılarak kadın istihdam oranları ile toplam doğurganlık hızları arasındaki ilişki sayısal verilerle ortaya konulmuş; sonuçlar grafikler ve dağılım analizleriyle desteklenerek yorumlanmıştır.

2. TÜRK AİLE YAPISINDA DÖNÜŞÜMÜN RAKAMSAL GÖSTERGELERİ

Cumhuriyetin ilk yıllarından bu yana Türk aile yapısı, çeşitli sosyo-ekonomik, kültürel ve demografik dinamiklerin etkisiyle kapsamlı bir dönüşüm sürecinden geçmiştir. Bu dönüşümün başlıca belirleyicileri arasında kadınların iş gücüne katılımındaki artış, evlilik ve boşanma kalıplarındaki değişim, teknolojik gelişmeler, tüketim kültürünün yaygınlaşması ve göç olgusu gibi etkenler yer almaktadır. Türkiye’de geniş ailelerden çekirdek aile modeline geçiş şeklinde özetlenebilecek dönüşüm süreci sayılan etkenlerle hız kazanmıştır (Sadıkoğlu, 2021). Bu bağlamda, modernleşme ve sanayileşme süreçleri, geleneksel kırsal aile yapılarının çözülmesine ve yerini daha esnek, modern aile formlarına bırakmasına zemin hazırlamıştır (Koçak & Evran, 2024: 297). Bu dönüşümün somut tezahürleri arasında, çiftlerin tanışma ve evlenme biçimlerinde daha modern eğilimlerin yaygınlaşması, doğurganlık oranlarının kademeli olarak düşmesi, parçalanmış aile sayısının artması ve ataerkil geniş aile yapılarının çözülmesi sayılabilir (Can, 2023; Sadıkoğlu, 2021). Modernleşmenin etkisiyle Türkiye’de de dünya genelindeki benzer örneklerde olduğu gibi, aile içi ilişkilerin zayıfladığı veya istikrarsızlığın arttığı gözlenmektedir (Bayer, 2013: 126). Bu süreçte bir taraftan kadınların çocuk eğitimi ve tarım dışı istihdamdaki rolleri genişlerken diğer yandan ev içi sorumluluklara atfedilen geleneksel değerler, ekonomik sınırlılıklar ve çocuklara

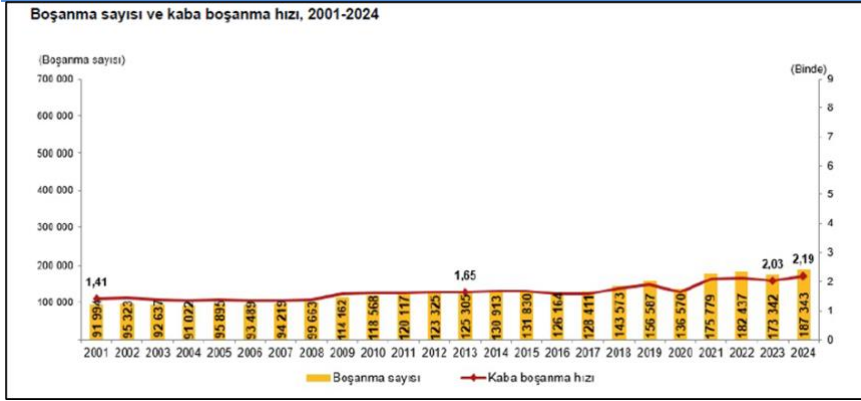
yüklenen psikolojik anlamlar (Kağıtçıbaşı, 1981) kadınların toplumsal rollerinin dönüşümünü sınırlandırmaktadır (Sadıkoğlu, 2021: 345).

Şekil 1. Evlenme İstatistikleri (2001-2024)

Kaynak: TÜİK, 2025b.

Şekil 1, Türkiye’de son 25 yıllık dönemde yıllık evlenme sayısı ile kaba evlenme hızındaki değişimi göstermektedir. Belirtilen zaman aralığında evlenme eğilimlerinde dalgalanmalar yaşanmış; başlangıçta artış gözlemlenirken, sonraki yıllarda kademeli bir azalma meydana gelmiştir. Evlenme oranlarındaki bu düşüş, daha önce ifade edildiği üzere toplumsal evlilik algısındaki dönüşüm, özellikle feminist teorinin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik görüşlerinin Türkiye’de de yaygınlık kazanması (Nalbant & Korkmaz, 2019: 165), ekonomik zorluklar, kentleşme süreci ve genç kuşakların değişen öncelikleri gibi çeşitli sosyo-ekonomik ve kültürel etmenlerle ilişkilendirilebilir. Son yıllarda kaba evlenme hızının durağan bir seyir izlemesi, evliliğin toplumsal açıdan önemini korumakla birlikte geçmiş dönemlere kıyasla daha az yaygın hale geldiğini göstermektedir. Buna paralel olarak, Türk aile yapısında boşanmaların da son yıllarda önemli oranda artış gösterdiği yine istatistik verilerinden anlaşılmaktadır (Bk. Şekil 2).

Şekil 2. Boşanma İstatistikleri (2001-2024)

Kaynak: TÜİK, 2025b.

Şekil 2, 2001-2024 yılları arasında Türkiye’de yıllık boşanma sayısı ile kaba boşanma hızındaki değişimi göstermektedir. Bu dönemde hem toplam boşanma sayısında hem de kaba boşanma hızında genel bir artış eğilimi gözlemlenmektedir. Kaba boşanma hızı, 2001 yılında binde 1,41 olarak kaydedilmiş olup, zaman içinde kademeli bir artış göstererek 2024 yılında binde 2,19 seviyesine ulaşmıştır. Bu artış, boşanmaların nüfusa oranla daha yaygın hale geldiğini ortaya koymaktadır. Grafik aynı zamanda Türkiye’de boşanma oranlarında uzun vadeli bir artış eğilimi olduğunu göstererek, evlilik istikrarı ve toplumsal dinamiklerdeki dönüşümü de yansıtmaktadır. Konuyla ilgili bir araştırmaya (Kaplan, 2021) göre de önümüzdeki on yıl içinde, tek kişilik hane halkı, tek ebeveynli aileler ve çocuksuz ailelerin oranlarında sürekli bir artışın devam etmesi öngörülmektedir.

Son yirmi yılda Türkiye’de aile yapıları üzerine gerçekleştirilen çeşitli çalışmalar, geniş aile tipinden çekirdek aileye ve aile dışı yaşam biçimlerine doğru belirgin bir geçiş olduğunu ortaya koymaktadır (Koç, 2008; Yavuz, 2004; Yavuz & Yüceşahin, 2012). Bu çalışmalarda Türkiye’de çekirdek ailelerin yaygınlaştığı ortak vurgu

olarak öne çıkarken dikkat çekici biçimde yalnız yaşayan bireylerden oluşan hane sayısının da artış gösterdiği ifade edilmektedir. Çiftçi (2023) de benzer şekilde belirli bölgelerde çekirdek ve geniş hane oranlarının azalmasına paralel olarak özellikle tek ebeveynli ve bu bağlamda tek babalı ailelerin sayısında kayda değer bir artış yaşandığını vurgulamaktadır.

Araştırmaların ortaya koyduğu verilere göre Türkiye’de geleneksel akraba evlilikleri de benzer bir değişim göstermektedir. Bu açıdan tarihsel süreçte %40'lara varan akraba evliliği oranlarının, son dönemlerde %16'ya kadar gerilediği görülmekte; buna paralel olarak evlenme oranlarının genel düzeyde düşmesiyle birlikte ilk evliliklerin otuzlu yaşlara ertelenmesi eğilimi dikkat çekmektedir (Koç, 2022; Engin vd., 2020). Ayrıca, geniş aile yapısının ve akraba evliliklerinin görece yaygın olduğu doğu ve kırsal bölgelerle karşılaştırıldığında, batı, güney ve kentsel bölgelerde çekirdek aile ve aile dışı birlikte yaşam formlarına geçişin daha hızlı bir şekilde gerçekleştiği gözlemlenmektedir (Çapcıoğlu, 2018; Can, 2023). Bununla birlikte Aluş'a göre (2015: 15) Türk aile yapısı, Türk-İslam geleneği ile modern Batı aile modelinin bir sentezi niteliğindedir ve bu sentez, bütün değişim ve dönüşüm iddialarına rağmen “modern-geleneksel” bir karakter taşımaktadır. Bu bağlamda günümüz Türk ailesinde geleneksel unsurlar, bireylerin manevi gereksinimlerini karşılayarak duygusal destek ve sıcak bir aile ortamı sunarken; değişen sosyo-ekonomik koşullar, aile içi rollerin ve ilişkilerin yeniden tanımlanmasına, dolayısıyla çatışmaların ve bazı toplumsal sorunların artmasına da doğal olarak yol açmaktadır.

3. TÜRKİYE’DE DEVLET VE AİLE: AİLENİN SİYASAL İNŞASI

Aile kurumu, toplumsal işlevleri nedeniyle tarihsel olarak siyasal iktidarların sürekli ilgisini çekmiş; modern devlet düzeninde hem iktidarın topluma aktarılmasında hem de toplumsal düzenin korunmasında merkezi bir unsur olarak

konumlanmıştır. Bu bağlamda devlet, farklı dönemlerde aileyi çeşitli resmi politikalar aracılığıyla doğrudan veya dolaylı biçimde etkilemiş; kimi zaman dönüştürmeye, kimi zaman ise korumaya yönelik politikalar geliştirmiştir. Türkiye’de de Cumhuriyet döneminden itibaren aile kurumu toplumsal dönüşümlerin temel aracı ve devlet müdahalesinin önemli bir nesnesi olmuştur (Turğut, 2016: 411). Cumhuriyet’in ilanından günümüze kadar Türkiye’de devletin aile politikaları çok boyutlu dönüşümler geçirmiş, hükümetlerin aile politikaları demografik, ekonomik ve toplumsal dinamiklere bağlı olarak tarihsel süreçte farklılaşmıştır (Erdal, 2014: 173). Türkiye Cumhuriyeti, tarihsel olarak nüfus artışını bir ulus inşası meselesi olarak ele almış; bu doğrultuda izlenen politikalar dalgalı bir biçimde doğumları teşvik edici ve sınırlayıcı yönelimler arasında değişim göstermiştir. Tarihsel veriler erken Cumhuriyet döneminde doğumları teşvik edici (pro-natalist) önlemlerin baskın olduğunu; 1960’lı yıllardan itibaren ise hızlı nüfus artışını sınırlamayı hedefleyen doğum karşıtı (anti-natalist) politikalara yönelim yaşandığını ortaya koymaktadır. Son yıllarda ise nüfusun yaşlanması ve doğurganlık oranlarının düşmesine yönelik kaygılar doğrultusunda, 2009 yılından itibaren “en az üç çocuk” söylemiyle somutlaşan yeniden pronatalist bir yaklaşım benimsenmiştir (Beyaz, 2024: 57-64).

Cumhuriyet’in kuruluş yıllarında (1923-1950) aile, modernleşme reformlarının ve yasal düzenlemelerin temel dayanak noktalarından biri olmuştur. Bu dönemde geniş ailenin yaygınlığı bir mit olarak değerlendirilmişse de kırsal alanlarda geniş aile bağlarının üretim faaliyetlerinde işlevsel bir rol üstlendiği belirtilmiştir. Kentsel alanlarda ise erkeklerin kamusal alana, kadınların ise özel alan ve ev içi sorumluluklara atfedildiği toplumsal cinsiyet rolleri pekişmiş; doğurganlığı teşvik eden düzenlemeler ekonomik kalkınmanın aracı olarak değerlendirilmiştir. 1950-1980 döneminde tarımda makineleşme ve piyasa ekonomisinin yaygınlaşması iç göçü hızlandırmış; geniş aile bağları destekleyici işlevini korumuş, kentleşme ise ev içi sorumlulukların özellikle çocuk bakımında kadınlar üzerinde

yoğunlaşmasına neden olmuştur. Bu süreçte eğitimin önem kazanması, evlenme ve çocuk sahibi olma yaşını geciktirmiş; doğurganlık oranları azalmış ancak nüfus artışı devam etmiştir. 1980 sonrasında küreselleşmenin etkisiyle kadınların eğitim ve istihdam imkânları artmış, geleneksel ev kadınlığı anlayışı zayıflamaya başlamış; buna rağmen, kadınların ev içi sorumluluklarına atfedilen toplumsal değerler, kadınların iş gücüne katılımı üzerinde belirleyici bir engel olarak varlığını sürdürmüştür (Sadıkoğlu, 2021: 322; Eraslan, 2021: 38).

2002 yılında iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), Türkiye’de aileyi ve kadınları doğrudan etkileyen kapsamlı politikalar hayata geçirmiştir. Parti, toplumsal cinsiyet rolleri ve eşitlik bağlamında muhafazakâr bir perspektifi benimserken, paradoksal bir şekilde kadınların siyasal katılımı ve temsili noktasında görece liberal bir yaklaşım sergilemiştir (Yüksel, 2021: 114). “Aileyi koruma ve güçlendirme” söylemi ile özetlenebilecek aile politikaları, AK Parti’nin toplumsal stratejisinin temel unsurlarından biri haline gelmiş; özellikle 2011 sonrası dönemde bu politikaların etkisi daha da görünür hale gelmiştir (Yılmaz, 2018). Söz konusu politikalar doğrultusunda AK Parti hükümetleri döneminde kadınların iş gücüne katılımını teşvik etmek amacıyla çeşitli yasal ve idari düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, İş Kanunu’na “eşit işe eşit ücret” ilkesi eklenmiş; gebelik ve emzirme dönemlerine ilişkin çalışan kadın hakları güçlendirilmiş; analık izinleri yeniden düzenlenerek kadın çalışanlara daha geniş haklar tanınmıştır (Tiyek & Doğan, 2018: 1050; Özpölat, 2022: 141). Ayrıca, doğum nedeniyle işten uzak kalınan süreler için borçlanma imkânı sağlanmış, evde üretim yapan kadınlar belirli koşullar altında vergiden muaf tutulmuştur (ASHB, 2024). Bunun yanı sıra kadın ve gençlerin sigorta primlerinin kademeli olarak devlet tarafından üstlenilmesi uygulamaya konulmuştur (Yavuz & Ateş, 2017: 39). Bu politikalar, Türkiye’de kadını hem çalışma hayatına entegre etmek hem de çalışan kadının doğum yapması durumunda annelik rolünden kaynaklanacak zorluklara karşı ona ekonomik ve sosyal destek sunmayı

hedeflemektedir. Başka bir ifadeyle siyasal iktidar Türkiye’de kadından hem çalışma hayatına daha çok katılmasını hem de bu süre zarfında nüfusun artışıını sağlayacak sayıda (en az üç) çocuk yapmasını istemektedir.

AK Parti’nin 2002 yılından bu yana sürdürdüğü aile politikalarına yönelik eleştirel yaklaşımlar da bulunmaktadır. Bunlardan ilkinke göre hükümetin aile politikaları parti söyleminin merkezinde yer almakta ve toplumsal muhafazakârlıkla biyopolitik müdahalenin önemli bir aracı olarak değerlendirilmektedir (Bozaslan, 2018; Güngördü, 2019; Erkmén, 2020). İkinci olarak parti söyleminde kadının toplum içindeki temel rolü, büyük ölçüde “annelik” üzerinden tanımlanmakta; kadın istihdamına yönelik belirli yasal düzenlemeler yapılmakla birlikte, asıl vurgu geleneksel cinsiyet rollerinin ve aile içi iş bölümünün yeniden üretilmesine yönelmektedir (Yılmaz, 2018; Doğdu, 2024). Bu bağlamda “üç çocuk” söylemi, doğum yardımları ve evlilik teşvikleri gibi uygulamalar, anneliğin yüceltilmesine ve kadının kamusal alandan özel alana çekilmesine hizmet eden araçlar olarak öne çıkmaktadır.

Diğer taraftan AK Parti hükümetleri döneminde aile politikalarının kurumsallaşması da dikkat çekmektedir. Bu süreçte Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, sosyal yardım programları ve Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) gibi araçlar aracılığıyla aile hem sosyal yardım mekanizmalarının hem de ideolojik yönlendirmenin merkezi konumuna taşınmıştır (Özkan, 2015). Böylece aile söylemi, yalnızca bir sosyal politika enstrümanı değil, aynı zamanda siyasal meşruiyetin yeniden üretilmesi ve toplumsal düzenin muhafaza edilmesi için kullanılan ideolojik bir düzenleme aygıtı olarak işlev görmektedir. Devletin aile politikalarını desteklemek amacıyla kullandığı dini ve kültürel araçlar da bu yönde hizmet edebilmektedir. Örneğin, Diyanet İşleri Başkanlığı’nın aile temalı hutbeleri ve evliliği kolaylaştırıcı yönde mesajları, aileyi dini bir çerçeve içinde yeniden tanımlayarak bu politikaları ideolojik düzeyde meşrulaştırmaya çalışmaktadır

(Çelik & Koray, 2015: 92). Özetle, eleştirel söylemlere göre AK Parti hükümetlerinin son yıllarda aile kurumunu korumaya ve güçlendirmeye yönelik geliştirdiği politika araçları, hem aile kurumunu ekonomik ve sosyal risklere karşı korumayı hem de geleneksel/muhafazakâr değerler temelinde toplumsal düzeni ideolojik zeminde tahkim etmeyi hedeflemektedir.

4. KADIN İSTİHDAMI VE TOPLAM DOĞURGANLIK HIZI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Kadınların iş gücüne katılım oranı ile doğurganlık arasındaki ilişki, özellikle gelişmekte olan ülkelerde uzun yıllardır araştırma konusu olmakta ve çoğunlukla negatif yönlü bir korelasyon saptanmaktadır. Hackett ve Marquez-Padilla'nın (2019) çalışmasında ortaya koyduğu gibi, kadın istihdamında meydana gelen artışlar doğurganlık oranlarındaki azalmanın en önemli nedeni olarak görünmektedir. Benzer biçimde Chani vd.'nin (2024) çalışması da kadınların eğitimi, geliri ve doğum kontrol yöntemlerinin kullanımının doğurganlığı düşürdüğünü vurgulamaktadır. Emara (2016) ise bu ilişkinin olumsuz etkisinin zamanla zayıflayabileceğini belirtirken, daha uzun süren ücretli doğum izni ve emzirme gibi aile dostu politikaların bu eğilimi dengeleyebileceğini ileri sürmektedir. Ancak Kore'de 1960–2006 döneminde doğurganlık oranlarının belirgin biçimde düşmesi (Lee & Chung, 2008) ve Şili'de benzer bir sürecin 1960–2011 döneminde yaşanması (Stefanelli vd., 2016), kadın istihdamının yükselişi ile paralel gelişmiştir. ABD örneğinde de kadınların artan kazançlarının doğurganlığı düşürdüğü ve iş gücüne katılımı artırdığı gözlenirken (Devaney, 1986), Japonya bağlamında (Cheng vd., 1997) doğurganlığın kadın iş gücüne katılımını güçlü biçimde negatif olarak etkilediği öne sürülmektedir. Bu bağlamda sanayileşmiş ülkelerde genel olarak kadınlar çocuk bakımı ve istihdam arasında bir uyumsuzlukla karşı karşıya kalmakta, bu durum düşük doğurganlık oranları ve annelik dışı çocuk bakımının yaygınlaşması ile sonuçlanmaktadır (Brewster & Rindfuss, 2000).

Türkiye’de yapılan çalışmalarda da uluslararası literatürle benzer bir eğilim saptanmış; konuyla ilgili araştırmalar kadınların iş gücüne katılımı ile doğurganlık arasında negatif yönlü bir ilişkiyi ortaya koymuştur (Kutlar vd., 2012; Üçler & Kızılkaya, 2014: 28; Karaca & Çımat, 2022: 114). Bununla birlikte, bazı istisnai bulgular da literatürde yer almaktadır. Rocha & Fuster (2004), OECD ülkelerinde 1985-1996 döneminde işsizlik oranlarının kadınların doğurganlık kararlarını ertelemesine yol açarak işgücüne katılım ile doğurganlık arasında pozitif bir korelasyon yarattığını ortaya koymuştur. Türkiye bağlamında ise Sipahi & Atalay (2021: 1744), aile bağlarının görece güçlü olması ve ebeveyn desteği gibi kültürel faktörlerin, doğum sonrası kadınların iş gücüne yeniden dönüşünü hızlandırarak uzun dönemde pozitif bir ilişki doğurabileceğini savunmaktadır. Bu açıdan, kadın istihdamı ve doğurganlık ilişkisinin nedenselliği bağlamsal faktörlere bağlı olarak değişkenlik gösterebilmekte; modernleşme, aile yapısı ve sosyal politika düzenlemeleri bu dinamiğin seyrini belirleyebilmektedir (Akkaya, 2025: 286; Bakkal, 2025: 814).

5. YÖNTEM

Bu araştırmada, Türkiye’de kadın istihdam oranları ile toplam doğurganlık hızları arasındaki ilişkinin analiz edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın yöntemsel çerçevesi nicel bir yaklaşım temelinde kurgulanmış olup, ikincil veri kullanımı ve istatistiksel analiz tekniklerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın yöntemsel tasarımı desteklemek amacıyla, kadın istihdamı ve doğurganlık arasındaki ilişkiyi inceleyen ulusal ve uluslararası literatür detaylı biçimde taranmıştır. Literatür taraması, Türkiye’de kadın iş gücüne katılımı ve doğurganlık dinamiklerini etkileyen sosyo-kültürel ve ekonomik faktörlerin anlaşılmasına katkı sağlamıştır. Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (OECD) ve Avrupa Birliği (AB) ülkelerinden elde edilen karşılaştırmalı veriler, Türkiye’deki eğilimin küresel eğilimle benzerlik ve farklılıklarını tartışmaya olanak tanımıştır.

Araştırma, betimsel ve ilişkisel tarama modellerini esas alarak yürütülmüştür. Betimsel kısımda mevcut durumun ortaya konulması hedeflenirken, ilişkisel boyutta ise 81 il bazında kadın istihdam oranları ile toplam doğurganlık hızları arasındaki ilişkinin yönü ve gücü korelasyon analizi ile test edilmiştir.

5.1. Veri Kaynakları ve Sınırlılıklar

Çalışmada kullanılan veriler, resmî istatistik kurumlarının güncel yayınlarından temin edilmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan 81 il bazında İşgücü İstatistikleri (Cinsiyet ve İstatistik Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS) 2. Düzeye göre temel işgücü göstergeleri) esas alınarak son beş yıla (2020-2024) ait kadın istihdam oranları elde edilmiştir. Aynı şekilde TÜİK Doğum İstatistikleri verilerinden 81 il bazında son beş yıla (2020-2024) ait toplam doğurganlık hızı verileri alınarak korelasyon analizi için uygun veri seti oluşturulmuştur. Korelasyon analizinde kullanılacak Doğurganlık hızı ve kadın istihdam oranlarına ait veriler son 5 yıla sınırlandırılmıştır. Böylece daha önce yapılan araştırmalarda bu iki değişken arasında ortaya negatif korelasyon ilişkisinin güncel verilere dayanarak test edilmesi amaçlanmıştır. Bununla birlikte, evlenme ve boşanma oranlarına ilişkin uzun dönemli (2001-2024) veriler de yine TÜİK'in ilgili istatistik serisinden sağlanmıştır. Ayrıca karşılaştırmalı bir bakış açısı sunmak amacıyla Avrupa Birliği (AB) ve OECD ülkelerine ait güncel kadın istihdam verileri de literatür taraması kapsamında incelenmiş, Türkiye verileri uluslararası bağlamda değerlendirilmiştir.

5.2. Verilerin Analizi

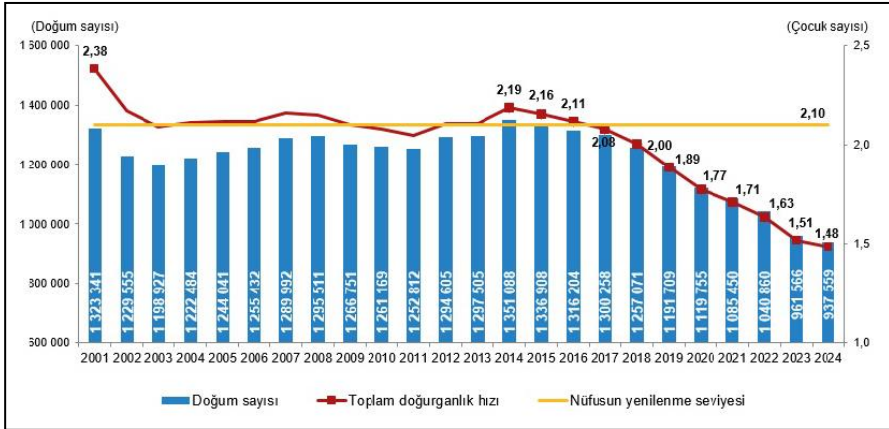
İller bazında kadın istihdam oranları bağımsız değişken, toplam doğurganlık hızı ise bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. TÜİK tarafından yayınlanan toplam doğurganlık hızı ve kadın istihdam oranlarına ait son 5 yılın (2020-2024) verilerinin ortalama değerleri alınmıştır. Araştırmada elde edilen nicel veriler

SPSS 25.0 istatistik programına aktarılmıştır. Bu iki değişken arasındaki ilişkiyi test etmek amacıyla *Pearson korelasyon katsayısı* hesaplanmıştır. Analiz sonuçları 0,01 anlamlılık düzeyinde yorumlanmıştır. Korelasyon analizine ek olarak, değişkenler arasındaki ilişkinin görselleştirilmesi amacıyla *Scatter Plot (Dağılım Grafiği)* oluşturulmuş; böylece verilerin dağılımı ve ilişki yönü görsel olarak desteklenmiştir.

6. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırma kapsamında resmî kurumların yayınladığı istatistiki bilgilerden derlenen toplam doğurganlık hızı ile kadın istihdam oranlarına ait veriler üzerinde yapılan analiz sonuçları şekiller ve tablo üzerinde gösterilerek yorumlanmıştır.

6.1. Doğurganlık Hızı Keskin Biçimde Düşüyor

Şekil 3. Doğum Sayısı ve Toplam Doğurganlık Hızı (2001-2024)

Kaynak: TÜİK, 2025c.

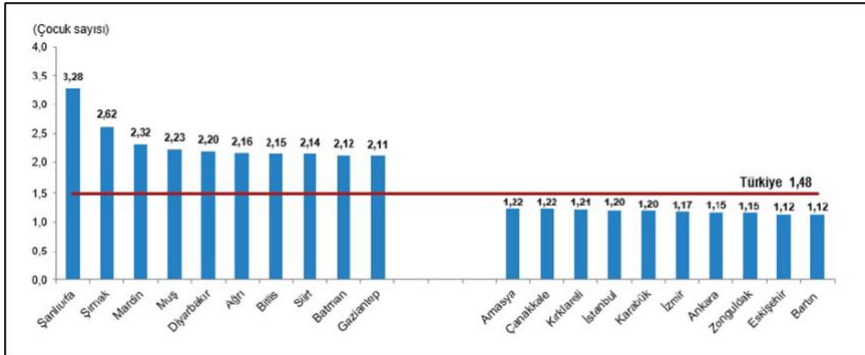
Şekil 3'te, Türkiye'de 2001-2024 dönemine ait doğum sayıları ile toplam doğurganlık hızının yıllara göre değişimi nüfus yenilenme seviyesiyle birlikte karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır. Veriler, 2001 yılında 2,38 düzeyinde olan toplam doğurganlık hızının yıllar içerisinde kademeli olarak azalarak 2024 yılı itibarıyla 1,48'e gerilediğini göstermektedir. Bu süreçte doğum sayılarında da benzer bir düşüş eğilimi gözlenmekte; 2014 yılında yaklaşık 1 milyon 351 bin ile en yüksek seviyeye ulaşan doğum sayısı, 2024 yılında yaklaşık 937 bin düzeyine kadar gerilemiştir. Öte yandan, grafik nüfusun kendini yenileyebilmesi için gerekli olan 2,10 çocuk seviyesini sabit bir referans noktası olarak sunmakta ve Türkiye'nin 2017 yılından itibaren bu eşiğin altına düştüğünü açıkça ortaya koymaktadır. Bu durum, ülkenin demografik yapısında yaşlanma, çalışan nüfusun azalması ve uzun vadede sosyal güvenlik sistemine yönelik baskıların artması gibi çeşitli sosyo-ekonomik sonuçlar doğurabilecek kritik bir dönüşüme işaret etmektedir (Akkaya, 2025: 288). Avrupa Birliği üyesi 27 ülkenin toplam doğurganlık hızları incelendiğinde ise, 2023 yılı itibarıyla en yüksek toplam doğurganlık hızına sahip ülkenin 1,81 çocuk ile Bulgaristan, en düşük hızın ise 1,06 çocuk ile Malta olduğu görülmektedir. Toplam doğurganlık hızı 2024 yılı itibarıyla 1,48 olan Türkiye, bu değerle Avrupa Birliği üyesi ülkeler arasında 9. sırada yer almıştır (TÜİK, 2025c).

Şekil 4. Türkiye’de illere Göre Toplam Doğurganlık Hızı (2024)

Kaynak: TÜİK, 2025c.

2024 yılı verilerine göre, Türkiye’de toplam doğurganlık hızının en yüksek olduğu il 3,28 çocuk ile Şanlıurfa olmuştur. Şanlıurfa’yı 2,62 ile Şırnak, 2,62 ile Mardin takip etmiştir. Buna karşılık, toplam doğurganlık hızının en düşük olduğu (1,12) iller Bartın ve Eskişehir olurken, bu illeri 1,15 çocuk ile Zonguldak ve Ankara izlemiştir (Şekil 2). Türkiye’de toplam doğurganlık hızının nüfusun kendini yenileme düzeyi olarak kabul edilen 2,10 seviyesinin altına düştüğü 2017 yılında 57 ilin doğurganlık hızı bu sınırın altında iken, 2024 yılı itibarıyla bu sayı 71 ile yükselmiştir. Ayrıca, toplam doğurganlık hızının 1,50 çocuk düzeyinin altına indiği il sayısı 2017 yılında yalnızca 4 iken, 2024 yılında 55 ile çıkmıştır. 2017’de toplam doğurganlık hızının 3 çocuk ve üzerinde olduğu il sayısı 10 iken, 2024 yılında bu grupta yalnızca Şanlıurfa kalmıştır (TÜİK, 2025c).

Şekil 5. Toplam Doğurganlık Hızının En Düşük ve En Yüksek Olduğu 10 İl (2024)

Kaynak: TÜİK, 2025c.

Şanlıurfa yüksek doğurganlık hızı bakımından güncel istatistiklerde ilk sırada yer almakta ve bu bakımdan araştırmacıların da dikkatini çekmektedir. Doğurganlık düzeyini belirleyen başlıca etkenler arasında bireylerin genel eğitim seviyesi,

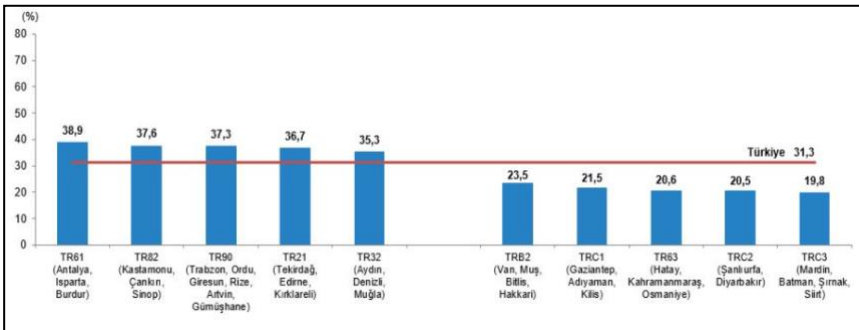
kadınların eğitim düzeyi ve toplumsal statüsü, ekonomik koşullar, çocuğa yüklenen anlam ve özellikle erkek çocuk isteme yönündeki toplumsal baskılar önemli rol oynamaktadır (Altuğ, 2019: 111). Şanlıurfa özelinde tespit edilen sosyoekonomik özellikler toplam doğurganlık hızı bakımından görece yüksek rakamlara sahip diğer iller (Şırnak, Mardin, Diyarbakır, Muş) için de ifade edilebilir.

6.2. Kadın İstihdamında Görece Artış Söz Konusu

TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması 2024 yılı verileri (TÜİK, 2025a), Türkiye’de kadınların işgücü piyasasındaki konumuna ilişkin önemli göstergeler sunmaktadır. Buna göre, 15 ve daha yukarı yaştaki nüfus içinde işsiz sayısı bir önceki yıla göre 151 bin kişi azalarak toplamda 3 milyon 113 bin kişiye düşerken, işsizlik oranı 0,7 puan gerileyerek %8,7 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu oran cinsiyete göre değerlendirildiğinde, işsizlik oranının erkeklerde %7,1 olduğu, kadınlarda ise %11,8’e yükseldiği görülmektedir. Bu durum, kadınların işgücü piyasasında erkeklere kıyasla daha dezavantajlı bir konumda bulunduğunu ortaya koymaktadır. İstihdam edilen toplam kişi sayısı 2024 yılında bir önceki yıla göre 988 bin kişi artarak 32 milyon 620 bin kişiye ulaşırken, toplam istihdam oranı 1,2 puanlık artışla %49,5 olarak kaydedilmiştir. Bu oran erkeklerde %66,9 düzeyindeyken, kadınlarda %32,5 seviyesinde kalmıştır. Ayrıca, işgücüne katılma oranı 2024 yılında bir önceki yıla göre 0,9 puan artarak %54,2’ye yükselmiş; işgücüne katılma oranı erkeklerde %72,0 iken kadınlarda %36,8 olarak gerçekleşmiştir. Bu veriler, kadınların işgücüne katılım düzeyinin erkeklere göre belirgin biçimde daha düşük olduğunu göstermektedir (TÜİK, 2025a).

Uluslararası verilere göre de Türkiye’de kadın istihdamının oldukça düşük düzeylerde olduğu görülmektedir. OECD ülkelerinin kadın istihdam oranlarına ilişkin verilerine göre ilk sıralarda yer alan İzlanda (%81,3), Hollanda (%78,9) ve İsviçre (%76,7) kadın istihdamının en yüksek olduğu ülkeler konumundadır

(OECD, 2023). Bu veriler, söz konusu ülkelerde kadınların işgücüne katılım düzeylerinin oldukça güçlü olduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşılık Türkiye, %35,5’lik oranla OECD ülkeleri arasında kadın istihdamının en düşük olduğu ülke konumundadır. Bu durum, Türkiye’de kadınların işgücüne katılımının oldukça sınırlı olduğunu göstermektedir (Uslu & Şahin, 2024: 93; Eraslan, 2025: 212). Benzer şekilde, Avrupa Birliği (AB) ülkeleri ile yapılan karşılaştırmada da benzer bir tablo ortaya çıkmaktadır. Avrupa İstatistik Ofisi (EUROSTAT) verilerine göre, 2023 yılı itibarıyla AB-27 ülkelerinde kadınların istihdam oranı ortalama %64,9 iken, Türkiye %30,4’lük oranla en yakın ülke olan Yunanistan’ın (%51,2) ardından son sırada yer almaktadır (EUROSTAT, 2023). Türkiye’nin uluslararası karşılaştırmalarda kadın istihdam oranlarının alt sıralarda yer alması, ülkedeki toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önemli bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Ağar, 2025: 1684).

Şekil 6. Kadın İstihdam Oranının En Yüksek ve En Düşük Olduğu 5 Bölge (2023)

Kaynak: TÜİK, 2025a.

Şekil 6’da sunulan 2023 yılı İBBS 2. Düzey verilerine göre, Türkiye’de kadın istihdam oranları bölgesel düzeyde önemli farklılıklar göstermektedir. Türkiye geneli kadın istihdam oranı %31,3 düzeyindedir. Veriler Türkiye’de kadın istihdamında bölgesel farklılıkların belirgin olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda kıyı bölgelerinde ve Batı Anadolu’da kadınların iş gücüne katılımı daha

yüksekken, Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da sosyo-kültürel, ekonomik ve yapısal faktörler nedeniyle kadın istihdamı düşük düzeyde seyretmektedir. Kadın istihdam oranının en yüksek olduğu ilk beş bölge TR61 (Antalya, Isparta, Burdur) %38,9, TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop) %37,6, TR90 (Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane) %37,3, TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli) %36,7 ve TR32 (Aydın, Denizli, Muğla) %35,3 şeklindedir (TÜİK, 2025a). Bu bölgeler, kıyı kuşağı, Karadeniz’in kuzeyi veya Batı Anadolu’da yer almakta olup, tarım ve hizmet sektörlerinin gelişmişliği, turizme dayalı ekonomik faaliyetlerin çeşitliliği ve kadınların mevsimlik istihdam olanaklarına erişimi gibi faktörler nedeniyle ortalamanın üzerinde değerlere sahiptir (Üçler & Kızılkaya, 2014: 40).

Buna karşılık, kadın istihdam oranının en düşük olduğu bölgeler TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) %19,8, TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır) %20,5, TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye) %20,6, TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis) %21,5 ve TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkâri) %23,5 olarak sıralanmaktadır (TÜİK, 2025a). Düşük kadın istihdam oranına sahip bu bölgelerin ortak özelliği, ağırlıklı olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da konumlanmalarıdır. Bu coğrafi alanlarda, sosyo-kültürel normlar, geleneksel aile yapısı, kız çocuklarının eğitim olanaklarına erişimindeki kısıtlılıklar, kayıt dışı tarımsal üretimin yaygınlığı ve istihdam fırsatlarının sınırlılığı gibi faktörler kadınların iş gücüne katılımını olumsuz yönde etkilemektedir (Aksoy vd., 2019: 155).

6.3. Doğurganlık Hızı ve Kadın İstihdamı İlişkisi: Korelasyon Analizi

Çalışma kapsamında Türkiye’de iller düzeyinde gerçekleştirilen korelasyon analizi, kadın istihdam oranlarının yükselmesiyle birlikte toplam doğurganlık hızlarının kayda değer ölçüde azaldığını ortaya koymaktadır (Bk. Tablo 1). Bu kapsamda 81 ile ait son beş yıllık (2020-2024) verilerin ortalamaları esas alınarak yapılan korelasyon analizinde, kadın istihdam oranı ile toplam doğurganlık hızı arasında, negatif yönde güçlü ve istatistiksel olarak anlamlı ($r = -0,763$; $p < 0,01$)

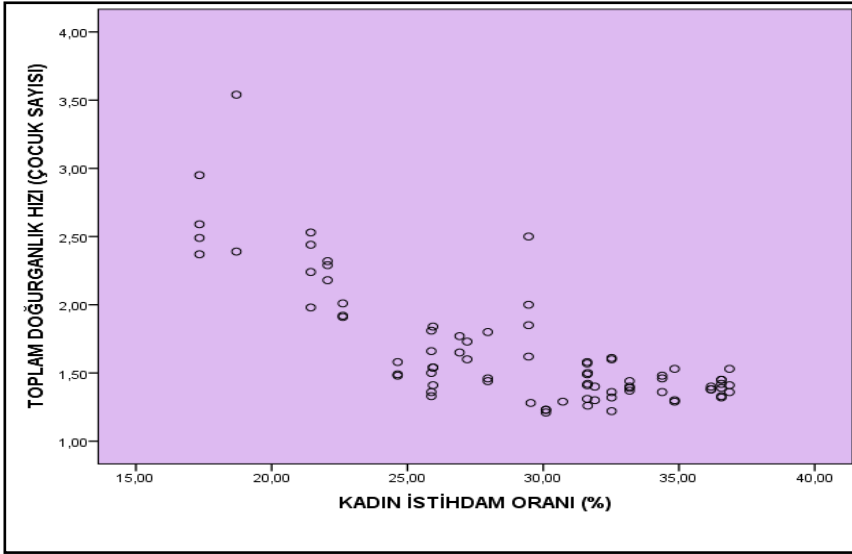
bir ilişki tespit edilmiştir. Bu sonuç, kadın istihdam oranlarının yüksek olduğu illerde toplam doğurganlık hızının belirgin şekilde düştüğünü göstermektedir. Elde edilen bulgu ulusal literatürde dile getirilen genel eğilimle (Kutlar vd., 2012; Üçler & Kızılkaya, 2014; Karaca & Çımat, 2022) ve uluslararası literatürde gösterilen örneklerle de örtüşmektedir (Hackett & Marquez-Padilla, 2019; Lee & Chung, 2008; Stefanelli vd., 2016).

Tablo 1. Kadın İstihdam Oranı ile Toplam Doğurganlık Hızı Arasındaki İlişki (2020-2024)

Kadın İstihdam Oranı (2020-2024)		
Toplam Doğurganlık Hızı (2020-2024)	Pearson Correlation	-,763**
	Sig. (2-tailed)	,000
	N	81

** Korelasyon $p < 0,01$ düzeyinde anlamlıdır.

Söz konusu bulgular, AK Parti döneminde uygulamaya konulan doğum teşvikleri, aile destek programları, annelik temelli söylemler ve yasal düzenlemelere rağmen, kadın istihdamı ile doğurganlık arasındaki gerilimin (Yavuz & Ateş, 2017; Yılmaz, 2018; Doğdu, 2024) sürdüğünü ortaya koymaktadır. Bu anlamda siyasal iktidarın kadınların iş gücüne katılımını artırmaya dönük politikaları, eş zamanlı olarak yürütülen doğurganlığı yükseltme hedefi ve politikalarıyla uyumsuz görünmektedir. Nitekim OECD ve AB ülkeleriyle kıyaslandığında Türkiye toplam doğurganlık hızı (1,48) açısından Danimarka (1,50), Belçika (1,47) ve İsveç (1,46) gibi modern Avrupa ülkelerine yakın ortalamalara sahipken son dönemde yaşanan bütün olumlu çabalara rağmen kadın istihdamı noktasında listenin son sıralarında yer almaktadır (TÜİK, 2025a). Bu durum ailenin korunması ve güçlendirilmesi adına siyasal iktidar tarafından atılan adımlardan birisini teşkil eden kadın istihdamının artırılmasına yönelik uygulamaların eş zamanlı olarak doğurganlık oranlarının da düşmesine yol açarak bir paradoks yarattığını göstermektedir.

Şekil 7. Kadın İstihdam Oranı ile Toplam Doğurganlık Hızı Arasındaki İlişkinin Dağılımı

Kaynak: TÜİK, 2020-2024 verileri kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 1’de gösterilen korelasyon analizine ait dağılım grafiğinde (Şekil 7), iller bazında son beş yılın ortalamalarına (2020-2024) ait kadın istihdam oranı ile toplam doğurganlık hızı arasındaki ilişki açık bir biçimde gözlemlenmektedir. Grafikte, X ekseninde kadın istihdam oranı, Y ekseninde ise toplam doğurganlık hızı yer almakta olup her bir nokta bir ili temsil etmektedir. Noktaların genel eğilimi, kadın istihdam oranı arttıkça doğurganlık hızının azaldığını göstermektedir. Özellikle %15 ila %25 aralığında istihdam oranına sahip illerde doğurganlık hızının 2,0 ile 3,5 arasında geniş bir dağılım sergilediği dikkat çekmektedir. Buna karşılık, %30 ila %40 aralığında istihdam oranına sahip illerde doğurganlık hızının büyük ölçüde 1,1 ile 1,7 aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu durum, yüksek doğurganlık hızlarının daha çok düşük kadın istihdam oranına sahip illerde kümелendiğini; istihdam oranı yükseldikçe doğurganlık hızının dar bir bantta sabitlenme eğilimi gösterdiğini ortaya koymaktadır. Veri noktalarının bu düzeni, yapılan korelasyon analizinde elde edilen güçlü negatif ilişki bulgusunu

görsel olarak da desteklemektedir. Bu bağlamda istatistiksel olarak kullanılan değişkenler arasındaki korelasyonun neden-sonuç ilişkisi olduğunu söylemek doğrudan mümkün değildir. Ancak, istihdamda olan kadınların çocuk sahibi olmayı erteleyebileceği veya sınırlayabileceği, geleneksel rollerin daha baskın olduğu illerde kadınların hem istihdam dışı kaldığı hem de daha fazla çocuk sahibi olabildiği sosyolojik olarak gözlemlenmektedir (Tamer, 2016; Korkmaz, 2012). Bu sonuç literatürde sıkça görülen bir duruma işaret etmektedir; Kadınların çalışma hayatında daha aktif olduğu yerlerde genelde geç evlilik, aile planlaması ve kariyer odaklı yaşam eğilimleri öne çıkmakta, bunun sonucunda da doğurganlık hızı düşmektedir. Başka bir ifadeyle, kadının hem iş gücü piyasasında daha etkin bir şekilde yer alması hem de nüfus artış hızını sürdürülebilir kılacak düzeyde asgari doğurganlık oranını koruması, mevcut bilimsel bulgular ışığında pek mümkün görünmemektedir. Türkiye özelinde de uluslararası literatürle paralel biçimde, kadın istihdam oranları ile doğurganlık hızları arasında belirgin bir düşüş eğilimi gözlemlenmektedir. Bu durum, son yıllarda aile politikaları bağlamında öne çıkarılan çeşitli uygulamaların (hem kadın istihdam oranlarının hem de doğurganlık hızının artırılmasına yönelik), politika yapıcılar açısından çözümü güç bir paradoksu beraberinde getirmesine yol açtığı söylenebilir.

7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Son yıllarda Türkiye’de aileyi koruma ve güçlendirme hedefi doğrultusunda dikkat çekici politika adımları atılmış; özellikle 2002 yılından itibaren iktidarını sürdüren Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetleri döneminde, kadının iş gücüne katılımını artırmaya yönelik çeşitli düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık uygulamaları, istihdam teşvikleri ve çalışma hayatına dair yasal iyileştirmeler, geleneksel toplumsal yapı içinde kadının konumunu dönüştürmeye dönük önemli bir adım olarak değerlendirilmiştir. Nitekim Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri, kadınların iş gücüne katılım oranının %20’lerden %30’ların

üzerine çıktığını ortaya koymaktadır. Ancak bu artış, Türkiye'nin OECD ülkeleri arasında kadın istihdamı bakımından hâlâ alt sıralarda yer almasına engel olamamıştır.

Kadın istihdam oranlarındaki artışla eş zamanlı olarak Türkiye'nin nüfus artış hızının yavaşlaması, hükümetin demografik projeksiyonlarını doğrudan etkilemiş; bu durum, Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından sıklıkla vurgulanan “en az üç çocuk” söyleminin aile politikalarının merkezine yerleştirilmesine zemin hazırlamıştır. Böylece bir yandan kadınların iş gücüne katılımını artırmaya yönelik düzenlemeler sürdürülürken, diğer yandan doğurganlık oranlarını yükseltmeyi amaçlayan teşvikler devreye sokulmuştur. Bu iki hedef, uluslararası literatür ve Türkiye özelindeki bölgesel analizlerin de gösterdiği üzere, mevcut toplumsal ve ekonomik dinamikler içinde birbiriyle tam uyumlu değildir. Zira yukarıda örnekleri çokça zikredilen bilimsel araştırmalarda kadınların iş yaşamına aktif biçimde katıldığı bölgelerde doğurganlık oranlarının daha düşük düzeyde seyrettiği, kadınların ev içi rollerle sınırlı kaldığı bölgelerde ise doğurganlığın görece yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışma kapsamında son beş yıla ait güncel veriler temelinde Türkiye’de 81 il düzeyinde yapılan analizler de bu genel eğilimi desteklemektedir. 2020-2024 yıllarına ait verilerin ortalamaları üzerinden yürütülen korelasyon analizi, kadın istihdam oranlarının yükseldiği illerde toplam doğurganlık hızlarının anlamlı biçimde düştüğünü göstermektedir. Dolayısıyla, kadının iş yaşamına katılımı ile doğurganlık oranları arasında Türkiye özelinde de istikrarlı/güçlü bir negatif ilişki bulunduğu teyit edilmiştir.

Bu bağlamda Türkiye'nin güncel aile politikası yaklaşımı, eş zamanlı biçimde hem kadın istihdamını güçlendirme hem de doğurganlık oranlarını artırma hedeflerini taşıması bakımından dikkat çekici bir ikili strateji örneği sunmaktadır. Ancak çalışmanın temel bulgusu, bu iki hedefin mevcut sosyoekonomik yapı içinde bir arada yürütülmesinin önemli bir yapısal gerilim içerdiğiidir. Bilimsel ve istatistiksel

veriler, kadının çalışma hayatındaki görünürlüğünün artmasının doğum oranlarını belirli bir düzeyde sınırladığını ortaya koymakta; dolayısıyla bu iki politikanın aynı anda başarılı biçimde yürütülmesi oldukça güçleşmektedir. Çalışmanın temel iddiası, Türkiye’de kadın istihdamını teşvik eden politikalar ile yüksek doğurganlık hedefleyen aile politikalarının eş zamanlı yürütülmesinin bilimsel gerçeklerle yapısal bir çelişki oluşturduğudur.

Türkiye’de aile politikalarına yön verme noktasında söz sahibi olan karar alıcıların önünde bu noktada kritik bir tercih zorunluluğu bulunmaktadır: Ya doğurganlığı artırmak için kadınların iş yaşamına katılımını dolaylı biçimde sınırlayıcı düzenlemelere yönelmek ya da istihdam artışını önceleyen bir politika çizgisini sürdürerek uzun vadede düşük nüfus artış hızını kabul etmek. Bu ikili stratejik kararın, önümüzdeki dönemde aile politikalarının yönünü ve demografik yapının seyrini belirlemesi beklenmektedir. Tekrar etmek gerekse de Türkiye’de aileyi koruma, nüfusu artırma ve kadın istihdamını güçlendirme hedeflerinin eşzamanlı biçimde hayata geçirilmesi, mevcut veriler ve gelecek projeksiyonları ışığında oldukça zor görünmektedir. Bu durum, Türkiye’de uzun vadeli demografik sürdürülebilirliği sağlamak için ekonomik faktörleri, sosyal desteği ve değişen tutumları ele alan kapsamlı nüfus politikalarına duyulan ihtiyacı tekrar ve yeniden açıkça ortaya koymaktadır.

Çıkar Çatışması Bildirimi:

Bu makalenin yayımlanmasında herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek/Finansman Bilgileri:

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Kararı:

Bu araştırma için etik kurul kararına ihtiyaç yoktur.

KAYNAKÇA

- Ağar, A. (2025). Türkiye’de kadın çalışan olmak: OECD ve TÜİK verileri üzerine bir değerlendirme. *Sosyal Güvence Dergisi*, 28, 1666–1687. <https://doi.org/10.21441/sosyalguvence.1440897>.
- Akkaya, M. A. (2025). Türkiye’nin Azalan Doğurganlık Oranı ve Nüfus Politikaları Kurulu’nun Değerlendirilmesi. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(4), 286-304.
- Aksoy, N., Felek, Ş., Yayla, N., & Çeviş, İ. (2019). Türkiye’de kadın istihdamı ve etkileyen faktörler. *Journal of Management and Economics Research*, 17(3), 146-163.
- Altuğ, F. (2019). Gelişim, dağılım ve karşılaştırma bağlamında Cumhuriyet dönemi (1927–2017) Şanlıurfa il nüfusunun değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.
- Aluş, Y. (2015). Kültürel ve toplumsal gerçekliğimiz açısından aile anlayışlarının ve Türk ailesinin değerlendirmesi. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 15–24.
- ASHB. (2024). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. [https://www.aileyili.gov.tr/kategoriler/aile-yili-hakkinda/#:~:text=2025%20y%C4%B1%C4%B1%20Cumhurba%C5%9Fkan%C4%B1m%C4%B1z%20Say%C4%B1n%20Recep,etkinlikler%20ve%20projeler%20hayata%20ge%C3%A7irilecektir](https://www.aileyili.gov.tr/kategoriler/aile-yili-hakkinda/#:~:text=2025%20y%C4%B1%C4%B1%20Cumhurba%C5%9Fkan%C4%B1m%C4%B1z%20Say%C4%B1n%20Recep,etkinlikler%20ve%20projeler%20hayata%20ge%C3%A7irilecektir.). 03 Temmuz 2025 tarihinde alınmıştır.
- Bakkal, S. (2025). Türkiye’de yüksek enflasyon nedeniyle doğum oranlarının azalması ve sonuçları. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 23(56), 814-840.

- Bayer, A. (2013). Değişen toplumsal yapıda aile. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(8), 101–129.
- Beyaz, C. (2024). Yüzüncü yılında Türkiye demografisi. *HUMANITAS-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(Spec. Iss.), 57–85.
- Bozaslan, E. Ç. (2018). *Muhafazakârlık ve Ak Parti'nin aile politikaları* (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi.
- Brewster, K. L., & Rindfuss, R. R. (2000). Fertility and women’s employment in industrialized nations. *Annual Review of Sociology*, 26, 271–296.
- Can, Y. (2023). Aile ve evliliğe ilişkin tutum ve beklentilerdeki değişim. In Ş. Türköz & M. Coşgun (Eds.), *Türkiye’de toplum ve siyaset: Teoriden pratiğe güncel meseleler* (pp. 1–25). Nobel Bilimsel Eserler.
- Chani, I. M., Ahmad, D., Faisal, M., Farhan, M., & Hussain, A. (2024). Female labor force participation and fertility: A survey-based study of Southern Punjab, Pakistan. *Journal of Policy Research*, 10(1), 45–53.
<https://doi.org/10.61506/02.00166>
- Cheng, B. S., Hsu, R. C., & Chu, Q. (1997). The causality between fertility and female labour force participation in Japan. *Applied Economics Letters*, 4(2), 113–116.
- Çapcıoğlu, İ. (2018). Sekülerleşen Toplumda bireyselleşen aile. *Turkish Studies*, 13(2), 19-34.
- Çelik, A., & Koray, M. (2015). Himmet, fitrat, piyasa: AKP döneminde sosyal politika. *Cogito*, 81, 91–108.
- Çiftçi, A. N. (2023). Aile yapısında yaşanan çözülme ve Uzunköprü örneği. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(Özel Sayı), 489–514.
- Devaney, B. L. (1986). An analysis of variations in US fertility and female labor force participation trends: A reply. *Demography*, 23(1), 141–142.
- Doğdu, H. B. (2024). İktidarını yeniden üretme arayışı etrafında AKP’nin toplumsal cinsiyet politikaları. *PRAKSIS*, (65).

- Emara, N. (2016). Fertility and female employment: A panel study on developing countries. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 6(2S), 122–127.
- Engin, C., Hürman, H., & Harvey, K. (2020). Marriage and family in Turkey: Trends and attitudes. In A. C. Michalos (Ed.), *International Handbook on the Demography of Marriage and the Family* (pp. 105–119).
- Eraslan, E. (2021). Türkiye’de kadın işgücüne yönelik uygulanan aktif işgücü programlarının değerlendirilmesi. *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, 32-49.
- Eraslan, E. (2025). Tam Üyelik Sürecinde Türkiye’nin Avrupa Birliğine Yakınsaması: İşgücü Piyasası Göstergeleri Çerçevesinde Bir Kümeleme Analizi. *Akademik Hassasiyetler*, 12(27), 212-236. <https://doi.org/10.58884/akademik-hassasiyetler.1540117>
- Erdal, L. (2014). Türkiye’de sosyal politika ve koruyucu aile hizmet modeli. *Sosyoekonomi*, 22(22). <https://doi.org/10.17233/se.27202>
- Erkmen, S. (2020). Türkiye’de Kürtaj: AKP ve Biyopolitika (Vol. 468). İstanbul: İletişim Yayınları.
- EUROSTAT. (2023). Employment and activity by sex and age. Retrieved June 21, 2025, from https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LFSI_EMP_A__custom_3511199/default/table?lang=en, 03 Temmuz 2025 tarihinde web sitesi üzerinden alınmıştır.
- Güngördü, S. E. (2019). AKP döneminde Türkiye’de biyopolitik yönelimler: Kürtaj politikaları üzerine bir inceleme. Yayınlanmamış Doktora tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara.
- Hackett, L., & Marquez-Padilla, F. (2019). Working for change: The effect of female labor force participation on fertility. *SSRN*. <https://ssrn.com/abstract=3354753>

- Harsoyo, A., & Sulistyaningrum, E. (2018). Pengaruh fertilitas terhadap partisipasi tenaga kerja perempuan. *Jurnal Ekonomi Kuantitatif Terapan*, 11(2), 147–162.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1981). *Çocuğun değeri: Türkiye’de değerler ve doğurganlık*. Boğaziçi Üniversitesi, İdari Bilimler Fakültesi.
- Kaplan, A. (2021). Türkiye’de aile yapısında ve kültüründe yakın gelecekte önem kazanacak gelişmelerin değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 70–80.
- Karaca, B., & Çımat, A. (2022). Türkiye’de doğurganlık ve işsizliğin kadın istihdamı üzerindeki etkisi: ARDL sınır testi ile analizi. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 23(50), 102–118.
- Kaya, V., & Yalçınkaya, Ö. (2014). Nüfus Ekonomik Büyüme Kaynağı Olabilir Mi? : “En Az Üç Çocuk” Politikasına Tarihsel Bir Bakış. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28(1), 165-198.
- Kaylı, D. S. (2014). Türkiye’de yazılı basında parlamentodaki siyasi partilerin kadın politikalarının temsili: 2011 genel seçimleri üzerine bir inceleme. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 9(36), 6338-6352.
- Koç, İ. (2008). Prevalence and sociodemographic correlates of consanguineous marriages in Turkey. *Journal of Biosocial Science*, 40(1), 137–148.
- Koç, İ. (2022). Türkiye’de akraba evliliklerinin yaygınlığının değişimi ve dirençli grupların belirlenmesi: 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması’ndan evlilik kuşaklarına göre analizler. *Turkish Journal of Public Health*, 20(3), 423–438.
- Koçak, H., & Evran, S. (2024). Ziya Gökalp’e göre modern Türk ailesi: Gelenekten geleceğe. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(Özel Sayı), 297–310.

- Korkmaz, A. (2012). Türkiye’de Kadının İşgücüne Katılımının Belirleyicileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), 41-65.
- Kutlar, A., Erdem, E., & Aydın, F. F. (2012). Kadınların işgücüne katılması ile doğurganlık, boşanma ve ücret haddi arasındaki ilişki: Türkiye üzerine bir araştırma. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 7(1), 149–168.
- Lee, N., & Chung, J. S. (2008). Interrelation between fertility and female labor force in Korea. *Journal of Applied Business Research*, 24(4).
- Nalbant, F., & Korkmaz, T. (2019). Feminist teori temelinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin Türkiye bağlamında değerlendirilmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 165-186.
- OECD. (2023). LFS by sex and age indicators. Retrieved June 21, 2025, from https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=lfs_sexage_i_r
- Özpolat, A. O. (2022). Sosyal hizmetlerin sunumunda yeni bir model olan aile sosyal destek programının (ASDEP) incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 22(54), 141-167.
- Öztan, E. (2015). Annelik, söylem ve siyaset. *Cogito*, 81, 91-108.
- Öztürk, H. Ç., & Berber, M. (2024). Cumhuriyetin 100. Yılında Kadın İstihdamı: Türkiye Geneli ve Düzey-I Bölgeleri Özelinde Sektörel Analiz. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, (Cumhuriyet’in 100. Yılında Türkiye'nin İktisadi ve Siyasi Gelişimi), 1-19.
- Rocha, J. M., & Fuster, L. (2004). Why are fertility and female participation rates positively correlated across OECD countries? *Barcelona Economics Working Paper Series*, No. 72.
- Sadıkoglu, Z. Z. (2021). Modern Türk aile yapısında ve kadınların uğraşlarında değişme. *Tesam Akademi Dergisi*, 9(1), 317–347. <https://doi.org/10.30626/tesamakademi.986225>

- Sipahi, B. B., & Atalay, E. (2021). Kadınların iş gücüne katılımında doğurganlık ve okullaşmanın etkisi: Türkiye örneği. *Turkish Studies*, 16(6), 1731–1748.
- Stefanelli, M. D., Valenzuela, M. T., Cárcamo, M., Urquidi, C., Cavada, G., & San Martín, P. (2016). Association between the decline in global fertility rate and the incorporation of women to the workforce. *Revista Medica de Chile*, 144(5), 658–663.
- Tamer, M. G. (2016). Kayıtdışı İstihdamın Çalışanları: Ev Hizmetlisi Kadınlar. *Turkish Studies*, 213-232.
- Tiyek, R., & Doğan, M. (2018). AK Parti döneminde (2002–2015) sosyal yardım uygulamaları. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(15), 1045–1059.
- Turğut, F. (2016). Türk siyasetinde son dönem aile politikaları. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (35), 411–426.
- TÜİK. (2025a). İstatistiklerle kadın, 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2024-54076>, 04 Temmuz 2025 tarihinde web sitesi üzerinden alınmıştır.
- TÜİK. (2025b). Evlenme ve boşanma istatistikleri, 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2024-54194>, 04 Temmuz 2025 tarihinde web sitesi üzerinden alınmıştır.
- TÜİK. (2025c). Doğum istatistikleri, 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2024-54196>, 04 Temmuz 2025 tarihinde web sitesi üzerinden alınmıştır.
- Uslu, Y., & Şahin, K. (2024). Kadın istihdamında yıllara göre değişim ve karşılaşılan zorluklar: Türkiye ve OECD perspektifi. *Şura Akademik*, (KADIN VE AİLE), 87–96.

- Üçler, G., & Kızılkaya, O. (2014). Kadın İstihdamının Boşanma ve Doğurganlık Üzerine Etkileri: Türkiye Üzerine Bölgesel Panel Veri Analizi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 28-43.
- Yavuz, Ö., & Ateş, H. (2017). Adalet ve Kalkınma Partisi döneminde kadınlara yönelik dönüşümlerin değerlendirilmesi. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, (ICOME 2017 Özel Sayısı), 28–42.
- Yavuz, S. (2004). Changing household and family compositions in Turkey: A demographic evaluation for 1968–1998 period. *Hacettepe University E-Journal of Sociological Research*, (2), 1–34.
- Yavuz, S., & Yüceşahin, M. M. (2012). Türkiye’de hanehalkı kompozisyonlarında değişimler ve bölgesel farklılaşmalar. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 75–118.
- Yılmaz, Z. (2018). The AKP and the new politics of the social: Fragile citizenship, authoritarian populism and paternalist family policies. In B. Krzyżanowski & R. Wodak (Eds.), *Populism and the Crisis of Democracy* (pp. 150–167). Routledge.
- Yüksel, M. (2021). Ak parti ve kadınların siyasal temsili. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 16(2), 99-118.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Family structure in Turkey has long reflected the profound societal transformations driven by modernization, urbanization, industrialization, and globalization. Over the past century, traditional extended family models have gradually been replaced by more flexible and nuclear-oriented forms (Sadıkoğlu, 2021; Koçak & Evran, 2024). One of the central drivers of this shift is the increased participation of women in the labor force, which has deeply influenced demographic indicators such as fertility, marriage, and divorce rates (Bayer, 2013; Koç, 2022; Engin et al., 2020). While the dissolution of extended families

and the prevalence of nuclear households have reshaped Turkey’s demographic landscape (Çiftçi, 2023; Can, 2023), state policies have played a critical role in framing and steering these changes. Historically, Turkey’s governments have oscillated between pronatalist and antinatalist population policies, shaping the family both as a social institution and a political object (Erdal, 2014; Beyaz, 2024).

Since the early 2000s, under the governance of the Justice and Development Party (AK Party), significant efforts have been made to encourage women’s employment through legal reforms and affirmative action policies, while simultaneously attempting to boost fertility rates through pronatalist discourses, such as the well-known “at least three children” rhetoric (Kaya & Yalçinkaya, 2014). These dual goals have created a structural tension within Turkey’s family policy framework, mirroring global demographic research which generally finds a negative correlation between female labor force participation and fertility rates (Hackett & Marquez-Padilla, 2019; Brewster & Rindfuss, 2000). In the Turkish context, this paradox becomes even more pronounced given the country’s historically low women employment rates compared to OECD averages and its ongoing demographic concerns related to declining population growth. Against this backdrop, this study examines the empirical relationship between women’s labor force participation and fertility rates at the provincial level for the period 2020-2024, aiming to highlight the inherent contradictions in Turkey’s simultaneous pursuit of higher women employment and increased fertility.

Method

The study employs a quantitative research design, combining descriptive and correlational approaches to examine the relationship between women’s employment and total fertility rates in Turkey. The main data source comprises official statistics from the Turkish Statistical Institute (TÜİK). Provincial-level labor force indicators for women were collected for the years 2020 to 2024, focusing on the percentage of women participating in the workforce across 81 provinces. Similarly, total fertility rates for the same period and provinces were gathered to enable a comprehensive correlation analysis.

To ensure the reliability and consistency of the findings, average values for both variables over the five-year period were computed. The data were then processed using SPSS 25.0 software. The Pearson correlation coefficient was calculated to test the strength and direction of the relationship between women employment rates (independent variable) and total fertility rates (dependent variable). The significance level was set at 0.01 to ensure robust results. Additionally, scatter plots (scatter plots) were created to visually illustrate the relationship and provide a clear depiction of data distribution trends.

The study also situates its empirical analysis within the broader framework of international and national literature, drawing comparisons with OECD and EU countries where similar dynamics have been extensively researched (Lee & Chung, 2008; Stefanelli et al., 2016). The study's methodological approach combines secondary data analysis with an in-depth literature review, offering both a descriptive account of current trends and a statistical examination of the hypothesized negative correlation.

Findings

The correlation analysis based on the provincial averages for 2020–2024 confirmed a strong and statistically significant negative relationship between women's employment rates and total fertility rates in Turkey. The Pearson correlation coefficient was calculated as $r = -0,763$ with $p < 0,01$, indicating that as women's participation in the workforce increases, fertility rates tend to decrease significantly at the provincial level.

These findings align with previous national studies (Kutlar et al., 2012; Üçler & Kızılkaya, 2014; Karaca & Çımat, 2022) and are consistent with international research highlighting similar trends in both developed and developing countries (Hackett & Marquez-Padilla, 2019; Devaney, 1986; Brewster & Rindfuss, 2000). Despite various pronatalist measures introduced in Turkey-including birth incentives, extended maternity leave, and financial support schemes for families-these efforts have not offset the inverse relationship between rising female labor participation and declining fertility.

Notably, while Turkey's total fertility rate has declined to 1.48, placing it close to countries like Denmark and Sweden in terms of fertility levels, its female labor force participation rate remains among the lowest within the OECD (OECD, 2023). This contradiction illustrates the dual-goal paradox at the heart of Turkey's contemporary family policies.

Conclusion and Discussion

The study's findings demonstrate that there is a persistent and statistically significant negative correlation between women's labor force participation and fertility rates in Turkey. This supports the argument that the simultaneous pursuit of policies to increase both women's employment and fertility creates a structural contradiction within the country's family policy framework. While Turkey has made progress in encouraging women's economic participation through various legislative and structural measures, these advancements appear to limit the effectiveness of pronatalist policies aiming to reverse the country's declining birth rates.

This dual-goal paradox reveals that current strategies to strengthen the family institution and sustain population growth must go beyond isolated financial incentives and should instead be grounded in more comprehensive and integrated policy frameworks. The results underscore the critical need for Turkey’s policymakers to reconcile the inherent tension between supporting women’s employment and encouraging higher fertility.